

Trstu z vsjo energijo zavzame za to, da se nemudoma realizira tretja točka omejenega šolskega programa, da se namreč čimprej ustanovi realna gimnazija s slovenskim učnim jezikom v Trstu ali da se osnujejo vsaj na obstoječi drž. gimnaziji take paralelke s slovenskim učnim jezikom.

Zaradi pomanjkanja časa (pozne ure) se je predavanje tov. Marice Gregoričeve o potovanju po Skandinaviji preložilo na poznejši čas.

Gospod nadzornik Neckermann naznanja, da je prošnji učiteljsva ustregel in podaljšal rok za referate okr. učit. konference do 10. decembra t. l.

Tov. Grbec govori o razliki in krivici, ki se godi učiteljsvu pri podeljevanju petletnic. Izreče se za enakopravnost defin. učiteljsva, provizoričnega in učiteljic. Izreče se za veljavo petletnic, računanih po drugem izpitu. Opozarja, da je italijansko učiteljsvo že storilo korake v tem smislu.

Unela se je večja debata. Dr. Wilfan pojasnjuje stališče iz šolskega odseka v mestnem svetu.

Predsednik tov. Ferluga pozove tov. Grbca, da izroči društvu pismeno svojo zahtevo, ki jo bo odbor uvaževal.

»Grazer Tagblatt« in naše zborovanje.

»Grazer Tagblatt« ki sliši telefonska ušesa nemških učiteljev, se je zanimal za naše zborovanje in hoče svoje denunciantске pušice izpuščati na posamezne osebe.

Za svoj napad je prejel v »Edinosti« (št. 328) prav primeren odgovor in ker se nam zdi potrebno, da ga dodamo svoji razpravi in statistikam, ga objavljamo. Glasi se:

»Graški petelinček je šele zadnji četrtke prinesel odgovor v »svojih štimcah« na članek, ki ga je »Edinost« priobčila v nedeljo, dne 10. t. m. Ali je gospodi tako sapo zaprlo, da so rabili nad deset dni za odgovor? — Ne bomo se prerekali s to gospodo, ampak damo jim samo nekaj popra. Glede znanja nemščine naj gospoda kar molče. Oni redki naši učitelji, ki so kedaj delovali na trž. mestnih nemških šolah, znajo vsaj toliko nemščine, kakor gospodje s severa; o tem dobe gospodje neovržne dokaze v zapisnikih teh šol, kjer so črno na belem zabeleženi — pogreški nemških učiteljev. Na to stran kar tiho! — Da pa se Slovenci sploh Nemcev ne bojimo, je dokaz to, da so na trž.ški gimnaziji dobivali za izborno znanje nemščine »Schillerpreise« — Slovenci! Da pa se nemški učitelji nimajo pravice upirati uvedeni obveznosti deželnih jezikov, je jasno, ako pogledamo v »Jahresberichte« teh zavodov. Tu najdemo, da je bilo v posameznih prvih razredih teh šol leta:

1897/8	med 57 učenci	2 Nemca	in 55 Lahov	in Slov.
1897/8	44	3	41	'' ''
1894/5	70	5	65	'' ''
1897/8	68	5	63	'' ''
1906/7	30	3	27	'' ''
1903/4	70	8	62	'' ''
1897/8	58	7	51	'' ''
1909/10	31	4	27	'' ''
1905/6	54	7	47	'' ''
1892/3	52	8	44	'' ''
1909/10	39	9	30	'' ''

Razmerje med nemškimi in nenemškimi učenci je torej bilo odstotkih v teh letih: 3.9:96.1, 6.9:93.1, 7.2:92.8, 7.4:92.6, 10.0:90.0, 11.5:88.5, 12.1:87.9, 12.9:87.1, 13.0:87.0, 15.4:84.6, 23.1:76.9.

In v vseh teh razredih ni znal učitelj niti laški niti slovenski! Če je to nemška šola, potem seveda moramo molčati. A za pametne ljudi je to le ponemčujoča šola z glavnim namenom, da se v Trstu ustanovi močna naselbina nemških učiteljev.

Gospodom učiteljem na teh šolah pa povemo, da jim tudi apel na javnost ne bo pomagal, in kakor hitro se naše šolstvo izpopolni (kar se mora prav kmalu zgoditi), potem bodo gospodje lahko tri četrt svojih razredov zaprli.

Vladnim krogom pa stavimo to - le vprašanje: kako more država, ki ima doma take — originalne šolske razmere, kakor jih kažejo gornja števila, kako se more taka država toliko vžičevati za kulturo Albancev?

Trst! Hic Rhodus, hic salta! Ali pa morda vse napanjanje za Albanec pomeni le ustanovitev nemških šol v Albaniji? Solun in Carigrad s svojimi filijalkami naše Vje Fontane dajo to sklepati.

Štimcam in njihovemu dopisniku pa: položite pero proč, drugače bomo prihodnjič streljali ostreje. — Nas ni strah, a vas?*

Misli učitelja trpina ob splavljenju dreadnoughta.

Ljubljana, 30. novembra 1912.

Danes spuste v Trstu v morje novega velikana naše mornarice. Ta kolos, oklopnica »Prinz Eugen«, tretji avstrijski drednot (dreadnought) je iz-

med serije štirih dreadnoughtov zakona iz leta 1911. v reorganizaciji naše vojne mornarice.

Prvi orjak »Viribus Unitis« pluje že po Adriji. »Tegethof« pojde kmalu za njim, tretji zdrči danes v valovje, četrti je v delu na Reki.

Pred temi oklopnici zgrajene najnovejše oklopnice so bile dolge po 131 m, izpodrivale so po 14.600 ton, stroji so imeli po 20.000 HP (konjskih sil). Oborožene so bile vsaka s 4 topovi 30.5 cm, z 8 po 24 cm z 20 po 10 cm in s 6 po 7 cm kalibra, zraven 3 cevi po 45 cm za torpede, 2 strojni puški.

Drednoti pa so dolgi po 160 m, imajo po 22.000 ton, po 25.000 HP, oboroženi so z 12 topovi 30.5 cm, s po 12—15 cm, 18 7 cm, 4 — 4.7 cm, po 2 strojni puški in po 4 cevi za spuščanje torpedov 53 cm kalibra. Posadke bo na vsakem po 1000 mož. Mogočno odmeva grom topov od skalnatih obal, navdušeni vzkljki polnijo ozračje, ponosno se ziblje velikani na modrih valovih Adrije —

Ali kot učitelju mi je tesno pri srcu. 242.000.000 K stanejo te štiri strašne morske pošasti.

Vem, da so državi potrebne, a vendar čutim ironijo usode. Učitelj, vzgojvalec šolske dece, stradaj — a zakaj?

Denarja ni, pravi vlada! Deputacije najsrmatnejše plačanega stanu sprejemajo ministri sicer prijazno, a ob obupnem klicu stradajoče Raje se ironično posmehujejo, češ, denarja ni, potrpite! V današnjih resnih časih, ko je priklopela zavist posameznih vevlasti do viška, je močna armada, mogočno brodogoj imperativ samohranitve, toda zapomnijo naj si tudi vladajoči krogi enkrat, kar poudarjajo posebno nemški vojaški krogi: Vkljub tehniški popolnosti modernega orožja odločuje tudi danes še osebna hrabrost, navdušenje za ideale, čilost.

Jasen dokaz so nam bitke na Balkanu. Le hraber, žilav, ljubezni do domovine prepojen narod daruje vse najdražje. Da to doseže, mora pa država skrbeti za svoje državljane, mora skrbeti za njih blaginjo. Kaj pa pri nas?

Kmetijstvo propada, obrt se ne more razviti, trgovina se ne more povspeti do pripadajoče višine. Za kulturne namene ni denarja. Vse požre edinole vojna uprava. Tudi Francija, Anglija in Nemčija izdado ogromne vsote za oboroževanje, toda paralelno s tem skrbje za procvit in napredek vseh državo sestavljajočih stanov. Pri nas se pa nihče ne gane. Če pa kdo strada v Avstriji, je to gotovo učitelj. Če to ni škandal za XX. stoletje, potem pa ni več nič škandaloznega! Tako daleč smo prijadrali, da se lahko ponosno imenujemo: Duševni proletarci — **berači!**

Volitev zastopnikov učiteljsva v c. kr. mestnem šolskem svetu v Ljubljani.

Veliko veselje je bilo zavladalo dne 7. januarja 1909 v S. L. S., posebno med ljubljanskimi učitelji slomškarji, ko je bil vsled prevelike zaupnosti in brezbriznosti naprednega učiteljsva izvoljen klerikalec Simon v c. kr. mestni šolski svet.

Hitrih korakov je nesel vselej novico uskok Cepuder v kavarno Union, kjer je čakal izida volitve »generalni štab« klerikalne stranke. Dr. Lampe je čestital Simonu kot prvemu zmagovalcu v beli Ljubljani. Prvi poskus se jim je bil posrečil le deloma, vendar so bili zadovoljni z uspehom. Trdno so se pa nadejali, da prodor pri prvi prihodnji volitvi z obema kandidatoma in iztisnejo zavselej napredno učiteljsvo iz te važne korporacije. Prilika, da pokažejo svojo moč, se jim je nudila prej, nego so pričakovali sami. Sankcioniran je bil nadzorstveni zakon za Kranjsko in izvršiti so se morale volitve zastopnikov po novih zakonskih določilih. Volitve so bile razpisane na dan 28. novembra letos. Takoj je stopil v akcijo ves klerikalni aparat in deloval s silnim pritiskom na učiteljsvo. Od deželnega odbornika dr. Zajca in nadšlomškarja Jakliča pa noter do dolgočasnega Matije Janežica in domišljavega Smrdelja v zvezi z nadzornikom Maierjem so delali s polnim parom za klerikalne kandidate. Vdarjali so na vse mogoče strune, na milo doneče, grozeče, vničujoče. Na II. mestni šoli v pisarni poštenjaka Jegliča so se vršili agitacijski sestanki in dajala navodila na vse strani. Državni in deželni poslanec ter član deželnega šolskega sveta nadšlomškar Jaklič je pisaril nekaterim ljubljanskim učiteljem in milo prošil za njihove glasove; apeliral na staro prijateljstvo in dosedanjo naklonjenost stranke, pa tudi namigaval, češ, naša stranka je vsemogoča v deželi. Cesar niso mogli doseči s prošnjo, so skušali doseči z grožnjami. Dvema učiteljicama, ki sta zaradi boleznih na dopustu, so grozili, da ju vpokoji deželni šolski svet, če

si bodeta upali na volišče in voliti napredne kandidate. Drugim so pretili, da jim bode deželni odbor sistiral dragijske doklade, če ne volijo klerikalno. Za vsemi agitatorji in priganjači je stal z bičem v roki kuriozni dr. Zajec liki nekdanjim valpetom ter grozil, da jim deželni odbor ne bo dal nobene podpore več, če ne zmagajo.

Na volišče so spravili prav vse svoje somišljenike. Prišel je nadzornik Gabršek, ki nima na sestavi mestnega šolskega sveta prav nobenega interesa; privedli so Karla Javorška, učitelja na slovenski trgovski šoli; pripeljali iz bolnice vsega obvezanega Alojzija Gorjupa; celo Nepomuk je imel toliko predrzno čelo, da je prišel med svoje poštene tovariše!

Glavna opora slomškarjem je bil nadzornik Maier. Tri učiteljice, ki jih je deželni šolski svet par dni pred volitvami imenoval stalnim, pa še nobena ni imela na dan volitve dekreta in odpustnega dekreta v rokah — ena službuje celo izven Ljubljane — je komandiral k volitvi in jim dovolil oddati glasove navzlic protestu naprednega učiteljsva. Prisostvovali smo že mnogim uradnim in društvenim zborovanjem, ali da bi bil predsednik tako oblastno, samovoljno in prizrasko postopal, še nismo doživeli. Če se je le oglašil napredni član konference, nahrulil ga je in osorno zavrnil, naj se vede dostojno in ne vtika v poslovanje njegovega področja. Na vsak način je hotel izvojevati zmago klerikalnim kandidatom! Da bi dosegel to sigurnejše, se je hotel poslužiti celo nepravilnosti. Ko so oddali vsi voliči glasovnice, je izjavil, da je glasovanje zaključeno. Katehet Janez Smrekar bi se bil rad odtegnil volitvi, ker mu menda ni bil vseh kandidat Jeglič. Njegovo odsotnost opazi marljiv priganjač Jože Cepuder, hiti ponj in ga privede sredi skrutinija v dvorano. Komaj zagleda nadzornik Smrekarja, ga pozove, naj odda svoji glas!! Vihar ogorčenja nastane v dvorani nad takim samovoljnim in nedopustnim postopanjem! Vse napredno učiteljsvo protestira in čuje se glas: »Frocljati se ne pustimo!« Katehet Smrekar je bil bolj pameten in izjavil, da ne reflektira na glasovanje.

Kdor pomisli, kakšen aparat in s kakšnimi sredstvi je delal zoper napredne kandidate, naj se ne čudi, da so dobili naši kandidati samo 1—3 glasove večine, temveč naj se čudi, da smo sploh zmagali v takih razmerah. Zato čast in slava naprednemu ljubljanskemu učiteljsvu! Vsaka in vsak je stal nepremagljiv in stanovit kot skala na svojem mestu!

S kukavico pa, ki smo jo gojili v svoji sredi, bodemo že obračunali ob svojem času.

Interpelacija

poslanca dr. Ravniharja in tov. na ekselenclo gospoda pravosodnega ministra glede zaplembe prakse, ki jo izvršuje državno pravdnništvo v Ljubljani, vložena dne 26. novembra 1912 v državnem zboru:

V Ljubljani izhajajočega tednika »Učiteljski Tovariš« št. 43 z dne 25. vinotoka 1912 je zaplenilo državno pravdnništvo zaradi tega članka:

Kako je lep vojaški stan!

Močno me je veselilo, da ste s svojim dopisom lani ob tem času razkrili javnosti, kaj počenjajo z učitelji oni z našitki na ovratniku. Ker ste želeli, da bi javnost tudi o naš nekaj zvedela, zato sem se odločil napisati nekaj vrstic.

Ko smo prvo noč po odhodu svojih kolegov legli na slavnice, so se nas lotili polkričci (stenice) in dvokričci (komarji) v takem številu, da nismo mogli vzdržati. Nato smo vzeli svoje stare namočene plašče, pa hajd spat na dvorišče pod drevesa. Tu nismo mogli zatisniti oči, ker je burja grozno razsajala. Šele po dveh zjutraj nas je omamil zaspanec, a ko smo se zbudili, smo bili bolj izdelani kakor poprej. Vse nas je bolelo, bili smo taki kakor bi vstali iz grobov. Drugi dan so nam na pritožbo odkazali sobo, v kateri so spali prejšnji kolegi. Kakor so pričale njih rjuhe (rabili smo rjuhe, na katerih so spali oni), so imeli kolegi vaje tudi ponoči. Rjuhe so bile namreč vse omadežane s krvjo ubitih stenic in komarjev. Nekega dne smo zahtevali čiste in sveže rjuhe. A bilo je vse le bob ob steno. Do konca svojega službovanja smo spali na onih rjuhah. Konjem preskrbi vojna uprava čisto in sveže ležišče, nam ljudem ga pa odreka. — Da, saj res: vojak stane le 16 v na dan! Oj, kje si vojaška higijena!?

Ko smo nekega dne eksercirali pride k nam major, ki nas je začel izpraševati o vojaških rečeh. Javnost pa naj zve, kakšne moralne besede je ta blagi mož pri tem rabil. Po izpraševanju reče enemu: »Sie waren noch im B..... ihres

* Z ozirom na dostojnost naznačujemo »lepe besede« s pikami. Uredn.

Vaters, als das schon aufgeschoben wurde. Drugemu: »Warum stehen sie so stramm, wie ein K...« Tretjemu: »Sie, ich lasse mich von der Strelap..... wenn ich nicht besser machte als Sie.« H koncu pa izusti mož pohvalno besedo, rekoč: »Ihr seid aber wirklich Esel, will ich sagen mil. Esel.« Taki so vojaški učitelji! A zaradi tega se vojna uprava še zmeni ne. Tu ni treba nrayno-verske zmogje. To velja le za ljudskošolskega učitelja. Le tega lahko spravijo pod disciplinarno preiskavo.

Potem, ko nas je tako lepo tituliral, nam nalaga toplo na srce skrb, da bomo vzgojevali mladino v vojaškem duhu in da jo bomo navduševali za vojaški stan. No, če so že z nami tako sirovo in nečloveško postopali, kako pa šele postopajo z navadnimi ljudmi! Da, gospod major, lahko ste prepričani, da so ob takim postopanju in ravnanju z nami padle vaše besede prav na rodovitna tla.

Pozabiti ne smem našega poročnika. Mož je res plemenitega imena, a drugega ne. Ker nismo hoteli tako plesati, kakor je on godel — mož je mislil, da ima pred sabo navadne rekrute — zato smo bili večkrat obdarjeni z zaporom. Nekeč se je poročnik pred nami takole izrazil: »Es ist meine größte Freude, wenn ich mich an einem Lehrer rächen kann.« Ne dolgo potem je izdal naš inštruktor na moštvo sledeči ukaz: »Kdorkoli dobi kakega učitelja na poti v kantino, ta naj ga takoj aretira in pelje na moj akaz v zapor!« Ko pride tak vojak od vojakov, se seveda povsod pohvali, kakšno oblast je imel nad učitelji. Bodi pa nebu zahvaljeno, da smo se nekateri kmalu rešili vojaške suknje. Ko se je jel bližati 1. september, smo goriški in tolminski kolegi sporočili okrajnemu šolskemu svetu, naj nas odpokliče od vojakov — morali bi namreč služiti do 7. sept. Goriški okrajni šolski svet se je zavzel za svoje učitelje in so bili izpuščeni, tolminski pa ni napravil prav nobenega potrebnega koraka. Bila sta pa tudi tolminska kolega izpuščena, ker sta si izposlovala dopust od »kadra«. Kakor hitro smo zlezli v civilno obleko, smo čutili, da dihamo šele pravi zrak. V vojaški suknji so ostali še nekateri kolegi. Kako se je tem godilo, ne vem, dobro pa gotovo ne. Upam pa, da se kdo izmed njih oglasi. Učitelj-rezervist.

Članek opisuje doživljanje učitelja-rezervista za dobo njegove vojaške službe. Članek ne vsebuje nič drugega kakor zgolj dejstva, ki jih je prav lahko mogoče preiskati glede na njih resničnost. S pogojem pa, da so opisana dejstva resnična, zaslužijo, da je predamo javnosti. Nasprotno bi bila velika hiba, ako bi se hotelo potlačiti taka dejstva, kakor so opisana v zaplenjenem članku. Prav dostojanstvo in ugled javnih oblasti zahtevata, da se take razmere razkrijejo in potem izkušajo ozdraviti. Največ iz tega razloga se nam vidi postopanje ljubljanskega državnega pravdnništva povsem neumevno.

Zategadelj si podpisani dovolijo vljudno vprašati:

Je-li Vaša ekselencna pripravljena ukreniti, da se enake zaplembe časopisja vbodoče več ne ponove?

(Podpisi.)

Iz naše organizacije.

Št. »rsk«

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo 19. listopada v Celju ob dokaj lepi udeležbi. — Predsednik je poročal o zborovanju Zaveze in koncertu, prirejenem ob tej priliki. Poleg lepega moralnega dobička ima še društvo denarni priboljšek 200 K, ki ostanejo v društveni blagajnici in bodo na razpolago zlasti pevskim prireditvam.

Po vprašalni skrinjici so došla štiri vprašanja. Prvo zadevo »Ročni zapisnik«. Prijatelj svetuje, da bi izhajal šematizem vsako drugo ali tretje leto, a naj bi bil natančnejši in popolnejši. — Drugo vprašanje — na Štajerskem ravnokar aktualno — zadeva službeno nameščenje po dež. šol. svetu brez vednosti okrajnih šolskih svetov. Na podlagi deželnega zakona z dne 25. febr. 1888 se ex officio nameščenje lahko izvrši le tedaj, če predlaga to okr. šolski svet. — Tretji pošiljatelj vprašuje, kdaj izide Lavterjeva računica za višjo stopnjo. Velikega pomena je četrto vprašanje. Zadeva nadprodukcijo ženskega učiteljskega naraščaja, zaradi česar je mnogo učiteljic brez službe, a se še vseeno sprejemajo kandidatkinje v istem številu kot doslej. Deželne učiteljske zveze naj doženejo število učiteljic brez službe. Na podlagi stat. materiala naj se store nadaljni koraki, za odpravo tega zla.

O telovadbi — tokrat o prostih vajah — je nadaljeval A. Sevnik.

Naslednje zborovanje je 6. prosinca 1913.